

JONAS KUPRAITIS-VIKSVA

1917–2015

Amžius gelbėjant: 24

Profesija: ūkininkas

Išgelbėjo žmonių: 4

- Kalniškės mūšio dalyvis.
- Partizanas.
- Tremtinys.

Kupraičių šeima.

Jono tėtis – stambaus ūkininko Prano Kuprio sūnus Antanas – būdamas jaunas išvyko į Ameriką ir ten pragyveno 7 metus. Gyvendamas Amerikoje ne tik pažino gyvenimą, bet ir stipriai praplėtė akiratį. Savo mamos prašomas grįžo į Lietuvą ir

sukūrė šeimą. Antanas vedė pasiturinčių ūkininkų Vaučeskų dukrą levą, jie išaugino penkis vaikus – Oną, Petrą, Antaną, Juozą ir Joną. Jie gyveno Vaitkabalių kaime, Vilkaviškio rajone.

Holokausto metu į Kupraičių šeimą kreipėsi kunigas Vytautas Baltutis. Kunigas, tuo metu tarnavęs Gražiškiuose, Vilkaviškio rajone, 1943 metais gavo laišką su pagalbos prašymu nuo bendraklasės žydės Miriam Gail. Miriam kartu su broliuku ir sesutėmis buvo įkalinta Kauno gete. Laiške Miriam prašė kunigo padėti jai ir jos šeimai pabėgti iš geto. Vytautas Baltutis nuvykęs į Kauną susitiko su Miriam ir pradėjo planuoti pabėgimą iš geto. Jis norėjo parūpinti netikrus dokumentus, tačiau 1944 kovo 27 dieną Kauno gete įvyko Vaikų akcija, gelbėdamiesi nuo siaubingos lemties Miriam, jos broliukas Iseris ir sesutės Maša bei Estera pabėgo iš geto be jokių dokumentų. Miriam, Iseris, Maša ir Estera sėkmingai pasiekė Gražiškius, kur juos šiltai sutiko V. Baltutis. Visgi pas save ilgai slėpti tiek žmonių negalėdamas kunigas pradėjo ieškoti naujos slėptuvės. Kunigas kreipėsi pagalbos į Antaną Kupraitį. **Kurpaičio šeima sutiko padėti keturiems nuo žūties bėgantiems jauniems žmonėms. Antanas su žmona leva ir sūnumis Juozu ir Jonu, pas save slėpė ir rūpinosi Miriam, Iseriu, Maša ir Estera šešis mėnesius, iki kol rajonas 1944 m. spalį buvo užimtas sovietų.**

Kuomet karas baigėsi Vytautas Baltutis paliko kunigystę, vedė ir emigravo į Kanadą. Iseris, Maša (vėliau Jaron) ir Estera (vėliau Spektor) emigravo į Izraelį, o Miriam (vėliau Rabinovič) į Jungtines Valstijas. Daugelį metų išgelbėtieji palaikė ryšius ir Vytautu Baltučiu ir su Kupraičiais.

Artinantis frontui, Jonas ėmė slapstytis, nes nenorėjo patekti į sovietinę kariuomenę. Iš pradžių slapstėsi Kaune pas giminių draugus. Vėliau apsigyveno Mikalaukos kaime pas seserį Onutę. Kaimuose ieškodami vyrų vis intensyviau siautėjo enkavedistai. Mokytojo E. Malijonio paragintas ir partizanams rekomendavus, **Jonas su draugu 1945 m. ankstyvą pavasarį pėsčias patraukė į Kelmiškės mišką ir įstojo į Jono Neifelto vadovaujamą partizanų būrį. Priėmęs priesaiką, gavo rankinį kulkosvaidį. Jam buvo suteiktas „Viksvos“ slapyvardis.** Jonas, prisiminęs tuos laikus, pasakojo: „Nuėjęs į partizanų dislokuojamą vietą, sužinojau, kad kovo 23 d. mirė mano motina ir laidotuvėse dalyvauti negalėjau. Kartą susapnavau mamą, kuri man sakė, jog laukianti manęs ir niekaip negalinti sulaukti. Prabudęs sužinojau, kad rusų kariuomenė apsupo Kalniškės mišką ir privalėsime kautis.“

Jonas Kupraitis buvo vienas tų, kuriems pavyko išgyventi Kalniškės mūšį. Neseniai pats slėpęs ir gelbėjęs žmones dabar Jonas ieškojo kas sutiktų paslėpti jį.

*„[...] Viskam nurimus nuėjau pas gyventoją Paskevičių, kuris mane priglaudė ir paslėpė. Ten išgyvenau iki rugsėjo mėnesio. Po to išvykau į Lenkiją ir apsistojau pas brolienės giminaičius. Čia, be dokumentų išgyvenęs iki 1947 m., buvau areštuotas ir išvežtas į Gusevą. Iš Gusevo atvežė į Marijampolę. **Žiaurių tardymų metu pavykdavo išsiginti, kad buvau partizanas, Kalniškės mūšio dalyvis. Čekistus įtikinau, kad vengiau tarnauti sovietinėje kariuomenėje. Dėl to teismas 1949 metų sausio 6 dieną man, kaip „tėvynės išdavikui“, atseikėjo dvidešimt penkerius metų kalėti. Vilniaus persiuntimo punkte iš artimųjų gavau žinią, kad mirė tėtis. Neteko dalyvauti motinos laidotuvėse, taip pat atsitiko ir mirus tėčiui“.*** Per persiuntimo punktus Jonas Kupraitis pateko į Komijos lagerius. Čia apie du šimtus vyrų kalinių buvo apgyvendinti miškuose, senuose barakuose, čia jie dirbo miško kirtimo darbus prižiūrimi apsauginių. Dėl neteisingo nuteisimo kaliniai pradėjo rašyti užklausimus į Maskvą, į Lietuvos prokuratūrą. Tik 1955 m., jau po Stalino mirties, buvo gautas atsakymas, kad Jonas Kupraitis – laisvas ir gali grįžti į Lietuvą. Po šešerių metų katorginio darbo, 1955 m. liepos mėnesį, Jonas grįžo į tėviškę. Apsigyveno Mikalaukos kaime pas seserį Onutę Stankevičienę. Prisiregistravo, gavo pasą ir dirbo „Bangos“ kolūkyje laukininkystės brigadoje. 1960 m. Jonas vedė Anelę Puzaraitę. Šeima susilaukė dviejų dukrų – Astos ir Rimos, kurios Jonui ir Anei padovanojo 3 anūkes.

Informacija surinkta naudojantis:

righteous.yadvashem.org

www.issigelbejesvaikas.lt

Kupraičių giminės pasidalintomis žiniomis